

LOGIČKI SUBJEKT

Vidović, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:182351>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

LOGIČKI SUBJEKT

NIKOLINA VIDOVIĆ

SPLIT, 2022.

Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Kolegij: Sintaksa hrvatskoga jezika

LOGIČKI SUBJEKT

Studentica:

Nikolina Vidović

Mentorica:

doc. dr. sc. Tanja Brešan Ančić

Split, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. METODE I CILJEVI.....	5
3. SUBJEKT.....	6
4. PREDIKAT.....	8
5. ŠTO SUBJEKT I PREDIKAT ZNAČE.....	10
6. KAKO RAZLIČITE GRAMATIKE DEFINIRAJU LOGIČKI SUBJEKT?.....	12
7. SUBJEKT U KOSOM PADEŽU.....	13
8. O LOGIČKOM SUBJEKTU.....	16
9. ZAKLJUČAK.....	21
10. SAŽETAK.....	22
11. KLJUČNE RIJEČI.....	22
12. ABSTRACT.....	23
13. KEY WORDS.....	23
14. LITERATURA.....	24

1. UVOD

Pojam subjekta je jedan od temeljnih pojmova svih jezika i kao takav opisan je na niz načina kod različitih autora i kod različitih gramatika. Najčešće je opisan kao *pokretač neke radnje*, dok je tradicionalno opisan kao *ono o čemu se govori* (Silić, Pranjković, 2007: 293). Još u osnovnoškolskim udžbenicima se opisuje kako dolazi u padežu nominativu, a slaže se s predikatom u licu, broju i rodu (Težak, Boban, Mesić, Paun, 2009: 8). No što onda kada se ne govori više o subjektu u nominativu već o subjektu u nekom od kosih padeža? Je li to još uvijek subjekt ili je pak riječ o nečem drugom? Nailazi se na problem što veliki broj osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika ne govori o problematici tzv. *logičkog subjekta* te čak ni veliki broj studenata ne poznaje pojam *logičkog subjekta*. Osim što je potrebno potanko opisati i objasniti temeljne pojmove subjekt i predikat, potrebno je i opisati kakav je to subjekt u kosom padežu odnosno logički subjekt jer se on u hrvatskom jeziku vrlo često javlja. U nastavku će se rada pokušati dokazati kakve sličnosti ima sa subjektom u nominativu, a kakve razlike, njegove temeljne karakteristike te je li se on uopće može smatrati subjektom.

2. METODE I CILJEVI

Cilj ovog rada je detaljno opisati subjekt i predikat i ući u problematiku logičkog subjekta koji je, još uvijek, jako malo opisan u gramatikama i udžbenicima. Cilj je na kraju pokazati može li se takva vrsta subjekta uopće smatrati subjektom i pokazati dakako ima li on kakvih sličnosti sa subjektom u nominativu. Ovim radom se želi usmjeriti pažnja i na greške koje se javljaju pri učenju subjekta zbog kojih, u kasnijim fazama školovanja, učenici i studenti imaju problema pri shvaćanju logičkog subjekta kao subjekta uopće. Za izradu ovog završnog rada korištena je pisana literatura: literatura je usmjerena ponajprije na nekoliko hrvatskih gramatika (Barić et.al., 1997 *Hrvatska gramatika*; Silić, Pranjković 2007 *Gramatika hrvatskog jezika*) koje daju definiciju subjekta, a nakon toga su korišteni članci pojedinih autora koji su potanko objašnjavali i definirali logički subjekt.

3. SUBJEKT

Pojam *subjekt* dolazi iz latinske riječi *subiectum* koji označava *ono što leži pod čim* ili *ono što je podmetnuto pod nešto drugo* pa se sukladno tome vidi da je subjekt shvaćen kao predmet koji pokreće radnju ili od kojega polazi nekakva radnja (Silić, Pranjković, 2007:293.).

Subjekt se u nekim rečenicama može izostaviti i to u situacijama kada je zališan: u prvome i drugome licu jednine i množine npr. *Kako si danas?* te kada u službi predikata dolaze bezlični glagoli npr. *Kiši!* (Silić, Pranjković, 2007: 293).

Subjekt je s predikatom sročan u licu, rodu i broju. Međutim, kada je riječ o rodu i broju, vrlo često dolazi do kolebanja koja se temelji na činjenici da se sročnost može temeljiti na podudaranju po obliku ili po smislu (Silić, Pranjković, 2007: 296). U sročnosti po rodu kolebaju se ponajprije imenice tipa *kolega, pristaša, sluga, vojvoda* i sl., koje gramatički pripadaju imenicama ženskoga roda (imaju u nominativu jednine nastavak *-a* kao što ga imaju imenice ženskoga roda tipa *žen-a*), a leksički imenicama muškoga roda (označuju osobe muškoga spola) (Silić, Pranjković, 2007: 297). Takve imenice su u jednini sročne s predikatom muškog roda, a u množini se slažu sa predikatom ženskog roda. Nadalje, imenice koje se u poziciji subjekta ponašaju kao one ženskoga roda, ali su leksički muškoga i ženskoga roda npr. *varalica, budala, skitnica* i sl. su u jednini sročne s predikatom bilo muškoga bilo ženskoga roda (ovisno označavamo li tim imenicama osobe muškog ili ženskog spola), a u množini s predikatom ženskog roda (Silić, Pranjković, 2007: 297). Do kolebanja u sročnosti po broju dolazi onda kada su u službi subjekta zbirne imenice npr. *braća, lišće* i sl. jer upravo ovakve imenice nemaju obilježja niti jednine niti množine. „Zbirna množina dakle pretpostavlja više predmeta, ali oni se predočuju kao jedan skup, kao jedna cjelina.“ (Silić, Pranjković, 2007: 297).

Važno je istaknuti i vrste riječi kojima se subjekt može izreći: (Barić et.al., 1997: 427)

1. Imenicom (*Brod je čekao u luci.*)
2. Zamjenicom (*Nitko se ne javlja., Tko sam ja?*)
3. Poimeničenim pridjevom (*Mršavi ne odgovori.*)
4. Brojem (*Jedan drugome pomaže*)
5. Glagolom u infinitivu (*Spavati je najljepše!*)

U nastavku će se govoriti o *Sintaksi hrvatskoga književnog jezika* autora Radoslava Katičića i o njegovom definiranju pojma subjekt. Na samom početku poglavlja *Subjekt* Katičić govori kako će u većini rečenica predikatna riječ otvoriti mjestu riječi u nominativu koja se naziva *subjektom*, a slično kao i kod Silića i Pranjkovića navodi se kako subjekt može biti skriven onda kada je predikat u 1. ili 2. licu jer je u tom slučaju subjekt već određen i kao takav se može ispustiti (Katičić, 1986: 72). Nadalje se govori o nepravilnoj i dvojbenoj kongruenciji (npr. *dvojica*, *obojica* i sl.) te kako se prirodni rod i broj ne moraju uvijek poklapati sa onim gramatičkim (Katičić, 1986: 77).

„U logičkoj analizi, subjekt (dolazi od latinske riječi *subiectum* „ono što je pod nečim“) je član rečenice na kojeg se odnosi predikat, s kojim se slaže u rodu, broju i licu. Gramatički subjekt je subjekt rečenice s gledišta gramatike i logičke analize. S druge strane, logički subjekt je onaj koji izvršava radnju (može se ne poklapati sa gramatičkim subjektom).“¹

Prethodno navedeni dio govori o definiciji subjekta u talijanskoj gramatici koja ga definira kao pojam koji dolazi od latinske riječi, a označava element na koji se odnosi predikat s kojim se slaže u rodu, broju i licu, a nadalje se razlikuje gramatički subjekt (vršitelj neke radnje) i logički subjekt (ne treba se podudarati sa gramatičkim subjektom)

Također, može se nadodati i još jedna definicija subjekta i to ona koja se nalazi u osnovnoškolskim udžbenicima za 7. razred koja govori slijedeće:

„Subjekt je vršitelj predikatne radnje, on kazuje na što se odnosi obavijest sadržana u predikatu. Najčešće je izrečen imenicom, zamjenicom, pridjevom ili brojem u nominativu, ali ne mora niti biti izrečen.“ (Težak, Boban, Mesić, Paun, 2009: 8). Upravo zbog ovakvog definiranja subjekta koji je mahom prikazan kao vršitelje neke radnje, u kasnijim fazama školovanja učenici pa tako i studenti nailaze na niz problema pri shvaćanju subjekta u pasivnim rečenicama ili shvaćanju subjekta koji je izrečen infinitivom. Kod pasivnih rečenica, teško je govoriti o subjektu kao vršitelju radnje jer u takvim rečenicama on ne vrši radnju (primjer: *Knjiga je pročitana.*). Što se tiče infinitiva kao subjekta, takva pojava nije rijetka (primjer: *Pušiti je nezdravo!*). Uviđa se kako forsiranje *subjekta kao vršitelja radnje* u kasnijim fazama školovanja stvara probleme i poteškoće i zato bi se trebalo pribjegavati drukčijim definicijama odnosno onima koji daju širu sliku subjekta.

¹ Prijevod autorice

4. PREDIKAT

Naziv *predikat* potječe od latinske riječi *praedicatum* te označava *ono što se izriče o kome ili o čemu*, a u starijem hrvatskom jezikoslovlju rabio se i termin *prirok* koji je doslovan prijevod prethodno navedenog latinskog termina (Silić, Pranjković, 2007: 285).

Predikat ne ovisi o drugim članovima rečeničnog ustrojstva te zapravo drugi članovi rečeničnog ustrojstva se uvrštavaju, posredno ili neposredno, po njegovim gramatičkim svojstvima pa se zato kaže da predikat sam sebi otvara mjesto (Silić, Pranjković, 2007: 285).

U nastavku će se govoriti o predikatnim kategorijama:

- a) Kategorija lica: ova kategorija služi kako bi se predikatu pridružila ili oznaka osobe koja govori (npr. *prodajem, prodajemo*), oznaka osobe s kojom se govori (npr. *prodaješ, prodajete*) ili oznaka osobe o kojoj se govori (npr. *prodaje, prodaju*).
- b) Kategorija broja: ova i prethodno navedena kategorija su usmjerene prema subjektu, a ne prema onome što znači predikat jer se njome daje obavijest o broju vršitelja radnje. Primjer: predikat *prodaje* u odnosu na predikat *prodaju* ne znači da je riječ o jednom ili više prodavanja, već da je riječ o jednom ili više vršitelja te radnje (Silić, Pranjković, 2007: 286).
- c) Kategorija vremena: ovom se kategorijom uspostavlja vremenski odnos između događaja označena rečenicom i govornog čina.
- d) Kategorija načina: Kategorija načina je svojstvo predikata kojim se označava odnos između onoga o čemu se priopćuje rečenicom i stvarnosti.
- e) Kategorija vida: Ovom se kategorijom uspostavlja razlika između nesvršenih i svršenih radnji (npr. *prodavati/prodati*)
- f) Kategorija prijelaznosti: Svrha ove kategorije je uspostava odnosa između predikata i objekta (dopune)

Kada govorimo o vrstama predikata navodimo sljedeće:

- a) Jednostavni glagolski predikat
- b) Složeni glagolski predikat
- c) Imenski predikat
- d) Kopulativni predikat
- e) Semikopulativni predikat
- f) Višestrukosloženi predikati

5. ŠTO SUBJEKT I PREDIKAT ZNAČE?

„Definiraju li se subjekt i predikat po gramatičkim svojstvima oblika po kojima se riječi uvrstavaju u rečenicu, onda ih je po tim oblicima u rečenici relativno lako moguće prepoznati i međusobno razlikovati. Predikat je riječ s gramatičkim kategorijama lica, vremena, načina i vida, koja sama sebi u rečenici otvara mjesto dok je subjekt riječ u nominativu kojoj je mjesto u rečenici jednoznačno otvoreno predikatnom riječju.“ (Peti, 1999: 263). Kada govorimo o definiciji predikata u gramatičkom rečeničnom ustrojstvu, za nju su nam relevantne sljedeće predikatne kategorije: lice, vrijeme, način, vid, broj i prijelaznost.

U nastavku rada navodi se nekoliko primjera u kojima se jasno vidi je li riječ predikat ili subjekt odnosno nema poteškoća u utvrđivanju istog, a za to možemo dati niz primjera: (Peti, 1999: 265)

- a) Vinko skače. (Vinko- subjekt, skače- predikat)
- b) Mirko piše. (Mirko- subjekt, piše- predikat)

Međutim, postoji niz primjera u kojima se ne može jasno utvrditi je li određena riječ subjekt ili dio predikata, a kako bi ovo bilo jasnije, autor nudi ovaj primjer *Bila je brodica u luci* u kojem se za riječ *brodica* ne može jednoznačno utvrditi je li ona subjekt ili dio imenskoga predikata (Peti, 1999: 265). Zaključuje se da u situacijama u kojima se riječi ne mogu razlikovati po gramatičkom obliku, razlikovat će ih se po značenju.

Kako bi se odgovorilo na pitanje postavljeno u samom naslovu ovog članka, potrebno je jasno gramatički definirati subjekt i predikat, a nakon toga i semantički im pridati značenje jer bez gramatičke definicije nema ni lingvističkog značenja. U rečenici gramatički dominira predikatna riječ dok semantički dominira subjektna riječ (Peti, 1999: 267).

„Subjekt je o predikatu ovisan gramatički, gramatičkim svojstvima svog oblika, i po tome je predikat glavna riječ u rečenici, a predikat je o subjektu ovisan semantički, po značenju, i po tome je subjekt glavna riječ u rečenici. Opravdano je stoga o subjektu i predikatu govoriti kao o dvama glavnim rečeničnim dijelovima“ (Peti, 1999: 268).

Kako bi se odgovorilo na pitanje postavljeno u naslovu, uzima se za primjer rečenica *Uči*, ali kako bi bilo jasnije može se prikazati još sličnih rečenica:

- a) *Piše.*
- b) *Pjeva.*
- c) *Pleše.*

Što se želi prikazati ovim rečenicama? U njima je ostvaren gramatički sadržaj predikatne riječi odnosno prepoznajemo lice, broj, način i vid no nedostaje leksički sadržaj koji u ovim primjerima nije ostvaren, a on će se ostvariti samo konkretiziranjem (Peti, 1999: 270). Kako bi bilo jasnije prikazuju se idući primjeri:

- a) *Učenik uči.*
- b) *Pisac piše.*
- c) *Pjevač pjeva.*
- d) *Marta pleše.*

Time autor zaključuje kako subjekt predstavlja konkretnost, a predikat nekonkretnost.

6. KAKO RAZLIČITE GRAMATIKE DEFINIRAJU LOGIČKI SUBJEKT?

Stjepan Babić na samome početku svoga rada iskazuje zanimanje za pitanje tzv. logičkog subjekta, konkretno, zanima ga kako na takvu vrstu subjekta gledaju neki autori i gramatike te smatra da je potrebno objasniti takvu vrstu subjekta jer se vrlo često javlja u hrvatskome jeziku.

Mene muči glavobolja.

Različite gramatike različito pristupaju pojavi takvog subjekta. Neke od njih takve primjere uopće na prikazuju odnosno ne dopuštaju, druge gramatike takve primjere smatraju pogrešnima dok, s druge strane, treće gramatike (npr. Katičićeva) dopuštaju takve primjere (Babić, 1986: 86).

„U jednoj suvremenoj gramatici velikodušno se dopušta da subjekt glagolskog priloga može biti i logički subjekt glavne radnje, ili , objekt glavne radnje, ili , neodređen subjekt, pa čak i ,subjekt koji nema veze s glavnom radnjom“ (Babić, 1986: 87).

Očigledno je, kako i sam autor primjećuje, neslaganje autora i gramatika o pitanju logičkog subjekta.

Ne smije se, dakako, zaboraviti spomenuti Katičića i njegovu *Sintaksu hrvatskoga jezika* u kojoj, na ovu temu, govori kako su rijetki primjeri u kojima glagolski proširak ima vlastiti subjekt te je tada glagolski prilog sa svojim subjektom proširak glagolskog predikata te se kao takav ističe kao samostalna cjelina (Katičić, 1986: 462).

Babić zaključuje kako Katičić primjere logičkog subjekta smatra rijetkima, ali ipak prisutnima u jeziku te ih označava kao stilski obilježene. (Babić, 1986: 88).

7. SUBJEKT U KOSOM PADEŽU

Pored tradicionalnog subjekta u nominativu, u gramatikama flektivnih jezika javlja se i druga vrsta subjekta- subjekt u kosim padežima.

a) *Njima se skakalo po travi.*

Čitatelju se čini kako se radi o subjektu (*njima*) te sukladno tome možemo govoriti o logičkom subjektu, no tu tvrdnju je potrebno preispitati. “. S jedne se strane možemo zapitati može li nešto gramatičko uključivati izvanjezično (logiku), a termin i takvu definiciju logičkoga subjekta napuštaju i Težak i Babić (Kučanda, Omazić,1992: 439). Kao što je prethodno rečeno, zbog napuštanja ove teorije, Težak i Babić donose novi opis takvih subjekata:

“Onaj član koji se u rečenicu uvrštava po sročnosti s predikatom, ukazujući na što se odnosi obavijest sadržana u predikatu.“(Kučanda, Omazić,1992: 440).

Ovom definicijom, logički subjekt približuju tradicionalnom pojmu subjekta koji je također sročan sa predikatom.

Što pojam *logički subjekt* ili *subjekt u dativu* znači? Ne znači samo subjekt u padežu dativu već i svim drugim kosim padežima te se njime dokazivalo kako rečenice treba analizirati na više sintaktičkih razina kako bi se pokazalo da subjekt u kosim padežima ima svojstva subjekta u nominativu (Kučanda, Omazić,1992: 441).

a) *Meni se spava.*

b) *Njemu je hladno.*

c) *Nama je vruće.*

Iz primjera je vidljivo kako je dativ (*meni, njemu, nama*) ono o čemu se govori, a prema tradicionalnoj gramatici, subjekt je ono o čemu se govori (Kučanda, Omazić,1992: 441). Prema ovome, trebao bi kao takav, biti jednak *normalnom* subjektu odnosno subjektu u nominativu. Međutim, autori postavljaju novo pitanje na koje je nužno odgovoriti: imaju li takvi subjekti morfoloških ili sintaktičkih svojstava subjekta.

„Već je spomenuto da subjekti u kosim padežima nemaju padežno kodiranje tipičnog subjekta i ne određuju sročnost, a treće sredstvo kodiranja gramatičkih relacija - red riječi - nije ovdje relevantno jer se kosi subjekti javljaju u jezicima s relativno bogatom

fleksijom i slobodnim redom riječi. Kao dokaz da su nominalni izrazi u kosim padežima subjekti najčešće se navode dva sintaktička testa: kontrola refleksivizacije i kontrola implicitnog subjekta infinitivnih dopunskih klauza.“ (Kučanda, Omazić, 1992: 441).

Perlmutter je tvrdio kako je samo subjekt kontrolor elipse implicitnog subjekta infinitiva te je to išlo u prilog da sukladno tome i subjekti u kosim padežima mogu biti kontrolori elipse, ali u hrvatskome jeziku, osim subjekta u nominativu, kontrolori elipse mogu biti i direktni objekt u akuzativu i indirektni objekt u dativu (Kučanda, Omazić, 1999: 443).

Problem koji se javlja, a koji za sad nema rješenje je odsustvo sročnosti u dativnim subjektivnim konstrukcijama (Kučanda, Omazić, 1999: 444).

Uz prethodno navedene kontrolore elipse, spominje se i tzv. posesivni dativ. U nastavku će se navesti primjer takvog dativa:

a) *Suzile su joj oči čitajući u mraku.*

Ova se rečenica može parafrazirati samo na ovaj način:

b) *Suzile su joj oči dok je čitala u mraku.*

Prema tvrdnjama nekih autora, postoje određene semantičke razlike između subjekta u nominativu i subjekta u kosim padežima s istim predikatima međutim to nije dokazano pa se pribjegava činjenici da subjekt u nominativu ima veći stupanj kontrole, a subjekt u dativu kodira nenamjernog Doživljača (Kučanda, Omazić, 1999: 445). Sukladno ovome, uzima se kao primjer hrvatski jezik u kojima određeni predikati doživljavanja uz sebe imaju subjekt u nominativu, a drugi subjekt u dativu iako među njima nema razlike u stupnju kontrole (Kučanda, Omazić, 1999: 445). Ovako se još jednom pokazuje kako nije jednostavno jednoznačno definirati i objasniti subjekt u dativu.

„Iz gornje je diskusije vidljivo da takozvani subjekt u dativu nema svojstva kodiranja i ponašanja tipična za subjekt, a ni semantički se ne može jednoznačno odrediti, te da stoga nije opravdano o njemu govoriti kao o subjektu.“ (Kučanda, Omazić, 1992: 446).

Kučanda (1996) objašnjava kako subjekt u dativu nema sintaktičku jasnu funkciju, a predstavlja pragmatičku funkciju onoga *o čemu se govori* te se tako uklapa u tradicionalnu definiciju subjekta koju, Kučanda, smatra neprihvatljivom.

8. O LOGIČKOM SUBJEKTU

U uvodnom dijelu članka govori se o dva temeljna pristupa opisa subjekta u zapadnoeuropskoj jezikoslovnoj tradiciji, semantičkom i pragmatičkom pristupu:

- a) Prvi pristup semantički je orijentiran i izjednačavao je subjekta sa vršiteljem radnje odnosno s ulogom agensa.
- b) Drugi pristup je pragmatički jer ga predstavnici ovog pristupa definiraju kao *ono o čemu se govori*.

„Tamo gdje se semantički pojam *agens* i lingvistički pojam *subjekt* nisu podudarali pribjegavalo se dvodiobi subjekta na gramatički i logički, pri čemu je taj posljednji odgovarao semantičkom pojmu *agensa*. Osim na vršitelja radnje u pasivnoj rečenici, pojam logičkog subjekta odnosio se i na *subjekt* u jednom od kosih padeža, najčešće u dativu, pa je taj tip ustrojstva postao poznat u inozemnoj lingvističkoj literaturi kao *Dative Subject Construction (DSC)*.“ (Kučanda, 1999: 75)

Nadodaje se kako rečenica ima tri subjekta: gramatički, logički i psihološki. „Unatoč tako velikom broju *subjekata* implicitno je ili eksplicitno prevladavalo mišljenje da je subjekt jezična kategorija, pa su se gore spomenuti atributi koristili uz riječ *subjekt* najčešće onda kada se gramatička predodžba nije poklapala s ostalim predodžbama o subjektu.“ (Kučanda, 1999: 76)

„Budući daje subjekt definiran na temelju sročnosti s predikatom, problem predstavljaju rečenice bez subjekta u nominativu, ali i s imenskim izrazom koji se tradicionalno opisuje kao logički subjekt, jer u takvim rečenicama *logika govori što je subjekt*. Iz takva pristupa opisu subjekta teško je zaključiti je li subjekt za spomenute gramatičare lingvistička ili misaona (logička) kategorija.“ (Kučanda, 1999: 77)

8.1 Sintaksa i pragmatika logičkog subjekta

Jezici se služe dvama sredstvima za kodiranje gramatičkih relacija subjekta i objekta, a flektivni jezici (među njima je i hrvatski jezik) služe se padežnim sustavom odnosno padežnim kodiranjem dok s druge strane, analitički jezici (kao što je to engleski jezik) služe se redom riječi (Kučanda, 1999: 77). Treće formalno sredstvo jest kongruencija koje je u oba jezika obavezno. „Od svojstava ponašanja, transformacije podizanja najpouzdaniji su test za dokazivanje subjektivnog statusa nekog izraza“ (Kučanda, 1999: 77).

„Takozvani subjekt u kosom padežu (logički subjekt) karakteriziraju dva anomalna sredstva kodiranja subjekta: kosi padež i odsutnost sročnosti s predikatom.“ (Kučanda, 1999: 78)

Takav subjekt u dativu javlja se u hrvatskome i njemačkome jeziku, ali i u velikom broju arealno i genetski nepovezanih jezika. Autor navodi slijedeće primjere zajedno s prijevodom na engleski jezik:

a) islandski :

Mer er kalt. // I'm cold.

b) kanadski:

Avaninge jvara bantu.// He got a fever.

c) bengalski:

Taar asukh hoyeche.// He is unwell.

„Odsutnost kongruencije između takozvanog subjekta u kosom padežu i predikata svakako je jedan od najjačih argumenata u prilog tvrdnji da se tu uopće ne radi o subjektu, na što ukazuju i mnogi naši autori, iako ne smatramo da sročnost treba uzeti kao definirajuću karakteristiku subjekta u općelingvističkoj teoriji.“ (Kučanda, 1999: 79)

Odsutnost kongruencije odnosno slaganja predikata i logičkog subjekta zaista jest najjači argument da takav subjekt uopće nije subjekt ako polazimo od prvobitne definicije da se subjekt sa predikatom mora slagati.

Predstavnici hipoteze o subjektu u dativu nisu ponudili objašnjenje za nedostatak kongruencije između dativa i predikata, a Sridhar govori kako do nedostatka objašnjenja dolazi zato što u rečenicama sa subjektom u dativu i nominalnim izrazom u nominativu kongruenciju ne određuje dativ već nominativ (Kučanda, 1999: 79). No, dativ ima druga dva svojstva koja ga ipak čine subjektom, no ne tipičnim.

Idući primjeri pokazuju kako su rečenice s povratno-posvojnomo zamjenicom *svoj* teško prihvatljive kad im je subjekt u dativu pa se ne mogu uzeti kao pouzdan dokaz da je u ovim primjerima dativ subjekt: (Kučanda, 1999: 80).

- a) *Ivan žali svoju sestru.*
- b) **Ivanu je žao svoje sestre.*
- c) *Ivanu je udobno u njegovoj kući.*
- d) ***Ivanu je udobno u svojoj kući.*
- e) *Njemu prija njegovo vino.*
- f) **Njemu prija svoje vino.*

Perlmutter, da bi dokazao da dativ može biti subjekt, koristi postupak koji se dijeli na nekoliko faza: (Kučanda, 1999: 81).

- a) Prvo je potrebno pokazati da nedvojbeni subjekt u nominativu može biti antecedent refleksivne zamjenice. Primjer: *Boris told me a joke about himself/*myself.*

b) Nakon toga je potrebno pokazati da antecedent refleksivne zamjenice može biti subjekt pasivne rečenice. Primjer: *The child was sent to his parents. // This book was bought by Boris for himself.*

- Kao što se vidi iz prethodna dva primjera (v. primjer b), antecedent refleksivne zamjenice može biti i subjekt pasivne rečenice i instrumental *Borisom* koji odgovara agensu u aktivnoj rečenici. Budući da i dativ može biti antecedent refleksivne zamjenice, to pokazuje da je taj dativ subjekt na početnoj razini analize (primjer: *I feel sorry for myself.*) (Kučanda, 1999: 81).

„Perlmutter smatra da je koreferencijalnost između refleksivnog morfema i nekog nominalnog izraza dovoljan dokaz da je nominalan izraz bio subjekt na nekoj od prethodnih razina sintaktičke analize.“ (Kučanda, 1999: 81).²

„Većina autora se slaže da subjekt u kosim padežima, prvenstveno u dativu, kodira semantičku funkciju doživljača.“³ (Kučanda, 1999: 83) Sridhar navodi primjer kanadskog jezika u kojem se dativ javlja uz predikate koji označavaju znanje, sumnju, sud, percepciju, sviđanje, odbojnost, želju, nuždu, obavezu, posjedovanje, rodbinske i druge odnose i sl (Kučanda, 1999: 83).

„Prema nekim autorima, u jezicima u kojima postoje obje vrste subjekta (nominativ i dativ), subjekt u nominativu iskazuje veći stupanj kontrole dok dativ kodira doživljača kome se nešto dešava.“ (Kučanda, 1999: 83). Navode se idući primjeri:

- a) njemački: *Mir ekelt vor fetten Speisen. // I' m nauseated by fat food.* (dativ)
- b) njemački: *Ich ekle mich vor fetten Speisen. // I' m nauseated by fat food.* (nominativ)
- c) kanadski: *Avvaninge jvaru bantu.// He got a fever.* (dativ)
- d) kanadski: *Avanu jvaral barisikonda// He got a fever.* (nominativ)

Iz prethodnoga se može zaključiti kako pojedinačni autori subjekte u nominativu smatraju *pravim subjektima*.

² Refleksivni morfem ukazuje na povratni glagol

³ Predikati doživljavanja ili psihološki predikati (*toplo, hladno, udobno* + dativ; *žedan, gladan* + nominativ)

„Očigledno je da su subjekti u dativu leksički određeni i unutar jednoga jezika i između više jezika i da su po svojoj distribuciji ograničeni na semantičku klasu predikata doživljavanja, ili, kako ih neki autori zovu psiholoških predikata. No iako je dativ ograničen na predikate doživljavanja, predikati doživljavanja nisu ograničeni na dativ nego se javljaju i uz imenske izraze u drugim padežima.“ (Kučanda, 1999: 83).

Kada govorimo o tradicionalnoj gramatici, u njoj je prevladavalo mišljenje da su pragmatičke, semantičke i sintaktičke funkcije neodvojive pa iz toga proizlazi veliki broj atributa koji se vežu uz subjekt pa tako govorimo o logičkom, obavijesnom, psihološkom i valencijskome subjektu, a svi ti atributi ukazuju na nepodudaranje subjekta sa semantičkom funkcijom agensa i pragmatičkom funkcijom tema (Kučanda, 1999: 85).

Autor naposljetku zaključuje kako takozvani subjekt u dativu nema niti jedno tipično svojstvo subjekta u nominativu (Kučanda, 1999: 87).

9. ZAKLJUČAK:

Na kraju ovog rada zaključuje se kako se sama rasprava o logičkom subjektu bazira na definiciji subjekta koja je, koliko slična, toliko i različita kod Silića i Pranjkovića, Katičića i sl. te naravno i u drugim gramatikama npr. talijanskog jezika. Osim što je subjekt izrečen imenicom, pridjevom, zamjenicom, brojem ili glagolom u infinitivu, on se s predikatom slaže u rodu, broju i licu. Predikat ne ovisi o drugim članovima rečeničnog ustrojstva. Jednostavnije rečeno, predikat je riječ koja sama sebi otvara mjesto u rečenici dok subjekt je riječ u nominativu kojoj mjesto otvara predikatna riječ. Pri samoj definiciji istih nužno ih je gramatički, ali i semantički opisati kako bi imali lingvističko značenje. Što se riče pitanja logičkog subjekta, različite gramatike i različiti autori drukčije gledaju na ovu *problematiku*. Naime, kod nekih gramatika takvi primjeri su dopušteni i česti, a kod drugih takvi primjeru se uopće ne bi trebali nalaziti u jeziku. No činjenica je da takvih primjera ima, ne toliko često, ali ipak su prisutni u jeziku i ne treba ih zanemariti. Subjektom u kosom padežu bavio se D. Kučanda koji je potanko objasnio ovaj problem. Krenuvši od potrebe za analizom rečenice na više razina, dolazi se od podudaranja dativa kao onog *o čemu se govori* sa istom tradicionalnom definicijom, ali to nije dovoljno kako bi se takav subjekt mogao smatrati subjektom uopće. Kako se termin logičkog subjekta uopće pojavio? Na to pitanje se može odgovoriti da se to dogodilo u trenutku kada semantički pojam agens i lingvistički pojam subjekt nisu podudarali pa je došlo do diobe na gramatički i logički. Subjekti u dativu nemaju svojstva kodiranja i ponašanja tipičnog subjekta. U prilog tome da takav subjekt uopće nije subjekt ide činjenica da postoji odsutnost kongruencije (ekvivalentnosti) takvog subjekta i predikata, a do toga je došlo jer se kongruencija određuje nominativom, a ne dativom. Naposljetku se zaključuje kako takvih primjera ima kako u hrvatskom, tako i u niz drugih jezika. Takvi primjeri su rijetki i stilski obilježeni. Samo ime im govori da se *logički nameću* kao subjekti, odnosno kao *ono o čemu se govori*, ali glavni je problem to što takav subjekt nema dovoljno sličnosti sa onim pravim, nominalnim subjektom. Kao takvi, ograničeni su predikate doživljavanja ili tzv. psihološke predikate. Iako prisutni u jeziku, ne mogu se smatrati pravim subjektima zbog, ipak, prevelikog nedostatka sličnosti ili povezanosti sa nominalnim subjektom.

10.SAŽETAK

Ovim radom se pokušao dati pregled na niz definicija subjekta kao vrlo važnog pojma u sintaksi hrvatskog jezika. Nakon neophodnog osvrta na predikat, pažnja se usmjerila na subjekt u predikatnom proširku za kojeg Babić zaključuje da su stilski obilježeni. Fokus se stavlja na sam pojam subjekta u kosom padežu i sada se on uspoređuje sa subjektom u nominativu te im se traže sličnosti i razlike . Zaključuje se da takvi subjekti u dativu nemaju padežno kodiranje tipičnog subjekta i da ne određuju sročnost, a da subjekti u nominativu imaju veći stupanj kontrole. Većina se autora ipak slaže da subjekt u kosim padežima kodira semantičku funkciju doživljavača. Zaključuje se kako je dativ ograničen na predikate doživljavanja te da nema niti jedno tipično svojstvo subjekta u nominativu.

11. KLJUČNE RIJEČI

subjekt, predikat, padeži, logički subjekt, dativ

12. ABSTRACT

This paper tried to give an overview of a series of definitions of the subject as a very important concept in the syntax of the Croatian language. After the necessary review of the predicate, attention was directed to the subject in the predicate extension, which Babić concludes are stylistically marked. The focus is placed on the very concept of the subject in the oblique case and now it is compared with the subject in the nominative case and their similarities and differences are sought. It is concluded that such dative subjects do not have the case coding of a typical subject and that they do not determine wording, and that nominative subjects have a greater degree of control. However, most authors agree that the subject in oblique cases encodes the semantic function of the experiencer. It is concluded that the dative is limited to the predicates of experiencing and that it does not have any typical property of the subject in the nominative.

13. KEY WORDS

subject, predicate, cases, logical subject, dative

14. LITERATURA

1. Barić et.al., (1997) Hrvatska gramatika. Zagreb: Školska knjiga
2. Babić, S. (1986). O subjektu u predikatnom proširku
3. Katičić, R. (1986). Sintaksa hrvatskoga književnoga jezika. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Globus
4. Kučanda, D. (1999.). O logičkom subjektu. Znanstveni članak. Osijek
5. Kučanda, D., Omazić, M. (1992.). Teorija mogućnosti primjene pragmalingvistike. Zagreb: Hrvatsko društvo za primjenjenu lingvistiku.
6. Peti, M. (1999). Što subjekt i predikat znače? Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
7. Silić, J., Pranjković, I. (2007). Gramatika hrvatskog jezika. Zagreb: Školska knjiga
8. Trifone, P., Palermo, M. (2007). Grammatica italiana di base. Zanichelli

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Nikolina Vidović
NASLOV RADA	Logički subjekt
VRSTA RADA	Završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	Humanističke znanosti
ZNANSTVENO POLJE	hrvatski jezik i književnost
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc. dr. sc. Tanja Bressan Ančić
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. izv. prof. dr. sc. Marijsna Tomelić Čurlić 2. doc. dr. sc. Tanja Bressan Ančić 3. izv. prof. dr. sc. Anita Ruzić starić

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 23. 09. 2022

mjesto, datum

Nikolina Vidović

potpis studenta/ice

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Nikolina Vidović, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce hrvaškoga jezika i književnosti i talijanskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23.09.2022

Potpis Nikolina Vidović